Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

23 päivänä huhtikuuta 2013 *

Muutoksenhaku — Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka — Henkilöihin ja yhteisöihin kohdistetut rajoittavat toimenpiteet — SEUT 263 artiklan kuudes kohta — Kanteen nostamisen määräaika — Ylivoimainen este — Aseellinen konflikti

Yhdistetyissä asioissa C-478/11 P–C-482/11 P,

joissa on kyse viidestä Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan nojalla 21.9.2011 tehdystä valituksesta,

Laurent Gbagbo (C-478/11 P),

Katinan Justin Koné (C-479/11 P),

Akissi Danièle Boni-Claverie (C-480/11 P),

Alcide Djédjé (C-481/11 P) ja

Affi Pascal N'Guessan (C-482/11 P),

edustajanaan avocate L. Bourthoumieux,

valittajina,

ja joissa vastapuolena on

Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään B. Driessen ja M.-M. Joséphidès,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, varapresidentti K. Lenaerts, jaostojen puheenjohtajat A. Tizzano, M. Ilešič (esittelevä tuomari), G. Arestis ja J. Malenovský sekä tuomarit U. Lõhmus, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, C. Toader, J.-J. Kasel, M. Safjan ja D. Šváby,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

kuultuaan julkisasiamiehen 19.12.2012 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Valituksillaan Laurent Gbagbo, Katinan Justin Koné, Akissi Danièle Boni-Claverie, Alcide Djédjé ja Affi Pascal N'Guessan vaativat unionin yleisen tuomioistuimen asiassa T-348/11, Gbagbo vastaan neuvosto, asiassa T-349/11, Koné vastaan neuvosto, asiassa T-350/11, Boni-Claverie vastaan neuvosto, asiassa T-351/11, Djédjé vastaan neuvosto ja asiassa T-352/11, N'Guessan vastaan neuvosto, 13.7.2011 antamien sellaisten määräysten (jäljempänä valituksenalaiset määräykset) kumoamista, joilla se jätti tutkimatta, koska tutkittavaksi ottamisen edellytykset eivät selvästi täyttyneet, heidän kanteensa, joissa vaadittiin yhtäältä Norsunluurannikkoon kohdistuvien rajoittavien toimenpiteiden jatkamisesta annetun päätöksen 2010/656/YUTP muuttamisesta 11.1.2011 annetun neuvoston päätöksen 2011/17/YUTP (EUVL L 11, s. 31), 14.1.2011 annetun neuvoston päätöksen 2011/18/YUTP (EUVL L 11, s. 36) ja 6.4.2011 annetun neuvoston päätöksen 2011/221/YUTP (EUVL L 93, s. 20) ja toisaalta tiettyihin henkilöihin ja yhteisöihin kohdistuvien rajoittavien erityistoimenpiteiden toteuttamisesta Norsunluurannikon tilanteen vuoksi annetun asetuksen (EY) N:o 560/2005 muuttamisesta 14.1.2011 annetun neuvoston asetuksen (EU) N:o 25/2011 (EUVL L 11, s. 1) ja 6.4.2011 annetun neuvoston asetuksen (EU) N:o 330/2011 (EUVL L 93, s. 10) (jäljempänä yhteisesti riidanalaiset toimet) kumoamista heitä koskevilta osin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt ja asian tausta

2 Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvosto antoi 15.11.2004 päätöslauselman 1572 (2004), jossa se muun muassa vahvisti, että Norsunluurannikon tilanne vaaransi edelleen kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden alueella, ja jossa päätettiin asettaa tiettyjä kyseiseen valtioon kohdistuvia rajoittavia toimenpiteitä.

3 Päätöslauselman 1572 (2004) 14 kohdalla perustettiin komitea (jäljempänä pakotekomitea), jonka tehtävänä on muun muassa nimetä henkilöt ja yhteisöt, joihin sovelletaan päätöslauselman 9 ja 11 kohdassa asetettuja matkustusrajoituksia sekä rajoittavia toimenpiteitä varojen, muun rahoitusomaisuuden ja taloudellisten resurssien jäädyttämiseksi, sekä päivittää tätä koskevaa luetteloa.

4 Koska Euroopan unionin neuvoston mielestä turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1572 (2004) täytäntöönpano edellytti Euroopan yhteisön toimia, se hyväksyi 13.12.2004 Norsunluurannikkoon kohdistuvista rajoittavista toimenpiteistä yhteisen kannan 2004/852/YUTP (EUVL L 368, s. 50).

5 Neuvoston mielestä yhteisessä kannassa 2004/852 määriteltyjen toimenpiteiden toteuttaminen yhteisön tasolla edellytti asetuksen antamista, joten se antoi 12.4.2005 tiettyihin henkilöihin ja yhteisöihin kohdistuvien rajoittavien erityistoimenpiteiden toteuttamisesta Norsunluurannikon tilanteen vuoksi asetuksen (EY) N:o 560/2005 (EUVL L 95, s. 1).

6 Yhteisen kannan 2004/852 voimassaoloaikaa jatkettiin, ja sitä muutettiin useaan otteeseen, minkä jälkeen se kumottiin ja korvattiin Norsunluurannikkoon kohdistuvien rajoittavien toimenpiteiden jatkamisesta 29.10.2010 annetulla neuvoston päätöksellä 2010/656/YUTP (EUVL L 285, s. 28).

7 Norsunluurannikon tasavallassa järjestettiin presidentinvaalit 31.10. ja 28.11.2010.

8 Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin Norsunluurannikolla toimiva erityisedustaja vahvisti 3.12.2010 presidentinvaalien toisen kierroksen lopullisen tuloksen, sellaisena kuin riippumattoman vaalikomitean puheenjohtaja oli sen julistanut 2.12.2010, ja vahvisti Alassane Ouattaran voittaneen presidentinvaalit.

9 Tämän jälkeen 13.12.2010 neuvosto korosti 31.10. ja 28.11.2010 järjestettyjen presidentinvaalien merkitystä rauhan ja vakauden palauttamiselle Norsunluurannikolla ja totesi, että Norsunluurannikon kansan vapaasti ilmaisemaa tahtoa on ehdottomasti kunnioitettava. Neuvosto totesi myös ottavansa huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin Norsunluurannikolla toimivan erityisedustajan vaalituloksen vahvistamista koskevan mandaattinsa puitteissa esittämät lausumat ja onnitteli Ouattaraa hänen valinnastaan Norsunluurannikon tasavallan presidentiksi.

10 Eurooppa-neuvosto kehotti 17.12.2010 kaikkia Norsunluurannikon siviili- ja sotilasjohtajia hyväksymään demokraattisesti valitun presidentti Ouattaran vallan, jos he eivät vielä olleet tehneet niin. Se myös vahvisti Euroopan unionin päättäväisyyden täsmällisten seuraamusten toteuttamiseksi niitä kohtaan, jotka edelleen vastustaisivat Norsunluurannikon kansan vapaasti ilmaiseman tahdon noudattamista.

11 Asettaakseen liikkumista rajoittavia toimenpiteitä tietyille sellaisille henkilöille, joita Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvosto tai pakotekomitea ei ole nimennyt mutta jotka kuitenkin uhkaavat rauhanprosessia ja kansallista sovintoprosessia Norsunluurannikolla sekä erityisesti vaaliprosessin asianmukaista loppuun saattamista, neuvosto antoi 22.12.2010 neuvoston päätöksen 2010/656 muuttamisesta päätöksen 2010/801/YUTP (EUVL L 341, s. 45). Luettelo näistä henkilöistä on päätöksen 2010/656 liitteessä II, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2010/801.

12 Päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2010/801, 4 artiklan 1 kohdan sanamuoto on seuraava:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet estääkseen seuraavien henkilöiden pääsyn alueelleen tai kulkemisen alueensa kautta:

a) liitteessä I tarkoitetut pakotekomitean nimeämät henkilöt – –;

b) liitteessä II tarkoitetut henkilöt, joita ei mainita liitteessä I olevassa luettelossa ja jotka vastustavat rauhanprosessia ja kansallista sovintoprosessia ja jotka erityisesti uhkaavat vaaliprosessin asianmukaista loppuun saattamista.”

13 Gbagbon ja N’Guessanin nimet lisättiin päätöksellä 2010/801 päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna kyseisellä päätöksellä, liitteessä II olevaan luetteloon.

14 Neuvosto antoi 11.1.2011 päätöksen 2011/17 lisätäkseen Norsunluurannikon tilanteen vakavuuden vuoksi muita henkilöitä päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2010/801, liitteessä II olevaan luetteloon.

15 Konén ja Boni-Claverien nimet lisättiin päätöksellä 2011/17 päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2010/801, liitteessä II olevaan luetteloon.

16 Neuvosto antoi 14.1.2011 päätöksen 2011/18 toteuttaakseen rajoittavia lisätoimenpiteitä, erityisesti varojen jäädytyksiä.

17 Päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2011/18, 5 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäädytetään kaikki varat ja taloudelliset resurssit, jotka ovat

a) liitteessä I tarkoitettujen, pakotekomitean nimeämien – – henkilöiden suorassa tai välillisessä omistuksessa tai määräysvallassa taikka pakotekomitean nimeämien, näiden henkilöiden tai heidän puolestaan tai johdollaan toimivien henkilöiden suoraan tai välillisesti omistamien tai määräysvallassa olevien yhteisöjen hallussa;

b) sellaisten liitteessä II tarkoitettujen henkilöiden tai yhteisöjen, joita ei ole sisällytetty liitteessä I olevaan luetteloon ja jotka ovat uhka Norsunluunrannikon rauhanprosessille ja kansalliselle sovintoprosessille ja jotka erityisesti vaarantavat vaaliprosessin asianmukaista loppuun saattamista, suorassa tai välillisessä omistuksessa tai määräysvallassa tai näiden henkilöiden tai yhteisöjen tai näiden puolesta tai johdolla toimivien henkilöiden suoraan tai välillisesti omistamien tai määräysvallassa olevien yhteisöjen hallussa.

2. Varoja, muuta rahoitusomaisuutta tai taloudellisia resursseja ei saa suoraan tai välillisesti asettaa 1 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden tai yhteisöjen saataville tai hyödynnettäväksi.”

18 Koska neuvosto halusi varmistaa johdonmukaisuuden päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2011/18, liitteiden I ja II muuttamis- ja uudelleentarkasteluprosessin kanssa, neuvosto antoi 14.1.2011 asetuksen N:o 25/2011.

19 Asetuksen N:o 560/2005, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 25/2011, 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäädytetään kaikki liitteessä I tai IA lueteltujen luonnollisten henkilöiden, oikeushenkilöiden, yhteisöjen ja elinten hallussa, omistuksessa, hallinnassa tai valvonnassa olevat varat ja taloudelliset resurssit.

2. Mitään varoja tai taloudellisia resursseja ei saa suoraan tai välillisesti asettaa liitteessä I tai IA lueteltujen luonnollisten henkilöiden, oikeushenkilöiden, yhteisöjen eikä elinten saataville eikä hyödynnettäviksi.

3. Kielletään tietoinen ja tarkoituksellinen osallistuminen sellaiseen toimintaan, jonka suorana tai välillisenä tavoitteena tai seurauksena on 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden kiertäminen.

4. Liite I käsittää neuvoston päätöksen [2010/656], sellaisena kuin se on muutettuna, 5 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetut luonnolliset henkilöt, oikeushenkilöt, yhteisöt ja elimet.

5. Liite IA käsittää päätöksen [2010/656], sellaisena kuin se on muutettuna, 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetut luonnolliset henkilöt, oikeushenkilöt, yhteisöt ja elimet.”

20 Päätöksellä 2011/18 ja asetuksella N:o 25/2011 neuvosto pysytti Gbagbon, Konén, N’Guessanin ja Boni-Claverien nimet päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2011/17, liitteessä II olevassa luettelossa ja lisäsi heidän nimensä asetuksen N:o 560/2005, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 25/2011, liitteessä IA olevaan luetteloon.

21 Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvosto antoi 30.3.2011 päätöslauselman 1975 (2011), jonka liitteessä I luetellaan henkilöitä, jotka ovat uhanneet Norsunluurannikon rauhaa ja sovintoprosessia ja Yhdistyneiden Kansakuntien United Nations Operation in Côte d’Ivoire (UNOCI) -nimisen elimen ja muiden kansainvälisten toimijoiden toimintaa Norsunluurannikolla ja syyllistyneet vakaviin ihmisoikeuksien loukkauksiin ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden rikkomisiin. Gbagbon, Djédjén ja N’Guessanin nimet mainitaan kyseisessä liitteessä I.

22 Neuvosto antoi 6.4.2011 päätöksen 2011/221 ja asetuksen N:o 330/2011, joilla se muun muassa toteutti rajoittavia lisätoimenpiteitä ja muutti päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2011/18, liitteissä I ja II sekä asetuksen N:o 560/2005, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 25/2011, liitteissä I ja IA olevia henkilöiden ja yhteisöjen luetteloita.

23 Päätöksellä 2011/221 muun muassa poistettiin Gbagbon ja N'Guessanin nimet päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2011/18, liitteessä II olevasta luettelosta ja ne lisättiin saman päätöksen, sellaisena kuin se on muutettuna, liitteessä I olevaan luetteloon.

24 Lisäksi päätöksellä 2011/221 lisättiin Djédjén nimi päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2011/18, liitteessä I olevaan luetteloon.

25 Asetuksella N:o 330/2011 puolestaan poistettiin Gbagbon ja N'Guessanin nimet asetuksen N:o 560/2005, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 25/2011, liitteessä IA olevasta luettelosta ja ne lisättiin saman asetuksen, sellaisena kuin se on muutettuna, liitteessä I olevaan luetteloon.

26 Lisäksi asetuksella N:o 330/2011 lisättiin Djédjén nimi asetuksen N:o 560/2005, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 25/2011, liitteessä I olevaan luetteloon.

27 Päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2010/801, 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jos turvallisuusneuvosto tai pakotekomitea nimeää henkilön tai yhteisön, neuvosto sisällyttää tällaisen henkilön tai yhteisön liitteessä I olevaan luetteloon.

2. Jos neuvosto päättää kohdistaa henkilöön tai yhteisöön 4 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä, se muuttaa liitettä II vastaavasti.

3. Neuvosto antaa päätöksensä ja luetteloon merkitsemisen perustelut tiedoksi asianomaiselle henkilölle tai yhteisölle joko suoraan, jos osoite on tiedossa, tai julkaisemalla ilmoituksen ja antaa kyseiselle henkilölle tai yhteisölle mahdollisuuden esittää huomautuksia.

4. Jos huomautuksia tehdään tai jos esitetään olennaista uutta näyttöä, neuvosto tarkastelee päätöstään uudelleen ja ilmoittaa asiasta asianomaiselle henkilölle tai yhteisölle.”

28 Asetuksen N:o 560/2005, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 25/2011, 11 a artiklan 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Neuvosto antaa päätöksensä, myös luetteloon ottamisen perusteet, tiedoksi 1 ja 2 kohdassa tarkoitetulle luonnolliselle tai oikeushenkilölle, yhteisölle tai elimelle joko suoraan, jos osoite on tiedossa, tai julkaisemalla ilmoituksen, ja antaa kyseiselle luonnolliselle tai oikeushenkilölle, yhteisölle tai elimelle mahdollisuuden esittää huomautuksia.”

29 Neuvosto julkaisi Euroopan unionin virallisessa lehdessä 18.1. ja 7.4.2011 ilmoitukset henkilöille, joihin sovelletaan rajoittavia toimenpiteitä, joista säädetään riidanalaisissa toimissa (EUVL C 14, s. 8 ja EUVL C 108, s. 2 ja 4). Näissä ilmoituksissa neuvosto muistuttaa näiden toimenpiteiden olemassaolosta, viittaa merkityksellisiin toimiin kunkin kirjaamisen perustelujen osalta ja kiinnittää huomiota siihen, että kyseessä olevan jäsenvaltion toimivaltaisilta viranomaisilta on mahdollista hakea lupaa käyttää jäädytettyjä varoja perustarpeiden kattamiseksi tai tiettyjen maksujen suorittamiseksi. Neuvosto täsmentää lisäksi, että kyseiset henkilöt ja yhteisöt voivat pyytää uutta tutkintaa. Neuvosto muistuttaa vielä mahdollisuudesta riitauttaa sen tekemä päätös unionin yleisessä tuomioistuimessa SEUT 275 artiklan toisessa kohdassa ja SEUT 263 artiklan neljännessä ja kuudennessa kohdassa tarkoitetuilla edellytyksillä.

Menettely unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalaiset määräykset

30 Valittajat vaativat unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 7.7.2011 toimittamillaan kannekirjelmillä riidanalaisten toimien kumoamista heitä koskevilta osin. Kanteidensa tueksi he vetosivat siihen, että yhtäältä puolustautumisoikeuksia ja oikeutta tehokkaaseen oikeussuojaan on loukattu sekä toisaalta omaisuudensuojaa ja liikkumisvapautta on loukattu.

31 Valittajat väittivät lisäksi, että unionin yleisen tuomioistuimen on tutkittava heidän kanteensa, koska heihin ei voida soveltaa SEUT 263 artiklassa määrättyä kahden kuukauden määräaikaa kanteen nostamiselle, sillä riidanalaisia toimia ei ole annettu heille tiedoksi.

32 Valituksenalaisilla määräyksillä unionin yleinen tuomioistuin jätti kanteet tutkimatta, koska niiden tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuivat.

33 Unionin yleinen tuomioistuin muistutti aluksi vakiintuneesta oikeuskäytännöstä, jonka mukaan SEUT 263 artiklan kuudennessa kohdassa määrätty kanteen nostamisen määräaika on ehdoton prosessinedellytys, josta on määrätty oikeudellisten tilanteiden selkeyden ja varmuuden varmistamiseksi ja kaikenlaisen syrjinnän ja mielivaltaisen kohtelun välttämiseksi oikeudenkäytön yhteydessä, ja näin ollen unionin tuomioistuinten on viran puolesta tutkittava, onko sitä noudatettu.

34 Unionin yleinen tuomioistuin totesi tämän jälkeen, että riidanalaiset toimet oli julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä

— 15.1.2011, kun kyse on päätöksistä 2011/17 ja 2011/18 sekä asetuksesta N:o 25/2011, ja

— 7.4.2011, kun kyse on päätöksestä 2011/221 ja asetuksesta N:o 330/2011.

35 Näin ollen kahden kuukauden määräaika kanteen nostamiselle alkoi unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 102 artiklan 1 kohdan mukaisesti kulua 14 päivää näiden julkaisemisten jälkeen ja päättyi kyseisen työjärjestyksen 102 artiklan 2 kohdan mukaisesti

— 8.4.2011 keskiyöllä, kun kyse on päätöksistä 2011/17 ja 2011/18 sekä asetuksesta N:o 25/2011, ja

— 1.7.2011 keskiyöllä, kun kyse on päätöksestä 2011/221 ja asetuksesta N:o 330/2011.

36 Koska kannekirjelmät toimitettiin unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 7.7.2011, unionin yleinen tuomioistuin totesi, että kanteet oli nostettu liian myöhään.

37 Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi valittajien väitteen, jonka mukaan heihin ei voida soveltaa kahden kuukauden määräaikaa kanteen nostamiselle sillä perusteella, että riidanalaisia toimia ei ollut annettu heille tiedoksi. Unionin yleinen tuomioistuin lausui tältä osin seuraavaa:

”Kun otetaan huomioon se, että kanteen nostamisen määräaikojen tarkoituksena on oikeusvarmuuden turvaaminen välttämällä se, että unionin toimia, joilla on oikeusvaikutuksia, kyseenalaistetaan loputtomiin, julkaisemispäivä – jos toimi on julkaistu – on ratkaiseva tekijä määritettäessä kanteen nostamisen määräajan alkamisajankohtaa (asia C-500/07 P, TEA v. komissio, määräys 25.11.2008, – – 23 kohta; asia C-501/07 P, S.A.BA.R. v. komissio, määräys 25.11.2008, – – 22 kohta; asia C-498/08 P, Fornaci Laterizi Danesi v. komissio, määräys 9.7.2009, – – 22 kohta ja asia C-36/09 P, Transportes Evaristo Molina v. komissio, tuomio 11.11.2010, – – 37 kohta). Kantaja ei voi vedota siihen, että hän on saanut tiedon riidanalaisesta toimesta sen julkaisemisen jälkeen, siirtääkseen tätä alkamisajankohtaa myöhemmäksi (em. asia TEA v. komissio, määräyksen 23 kohta; em. asia S.A.BA.R. v. komissio, määräyksen 22 kohta ja em. asia Fornaci Laterizi Danesi v. komissio, määräyksen 22 kohta). Tästä seuraa, että koska [riidanalaiset] toimet on julkaistu, kanteen nostamisen määräaika alkaa kulua niiden julkaisemisesta (ks. kanteen nostamisen määräajan laskennasta, kun on kyse

päätöksestä, jolla määrätään rajoittavista toimenpiteistä sen julkaisemisesta lähtien, asia T-299/04, Selmani v. neuvosto ja komissio, määräys 18.11.2005, – – 61 kohta), vaikkei niitä ole annettu tiedoksi [kantajille]. Tästä on lisäksi todettava, että neuvosto julkaisi – – henkilöille, joihin sovelletaan [riidanalaisissa toimissa] säädettyjä rajoittavia toimenpiteitä, tarkoitettuja ilmoituksia, joilla se muun muassa kiinnitti kyseisten henkilöiden huomiota mahdollisuuteen riitauttaa sen tekemä päätös unionin yleisessä tuomioistuimessa SEUT 275 artiklan toisessa kohdassa ja SEUT 263 artiklan neljännessä ja kuudennessa kohdassa tarkoitetuilla edellytyksillä.”

38 Lopuksi unionin yleinen tuomioistuin totesi, etteivät valittajat olleet osoittaneet sellaisten ennalta arvaamattomien seikkojen tai ylivoimaisen esteen olemassaoloa, joiden perusteella kyseisestä määräajasta olisi voitu poiketa Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 45 artiklan toisen kohdan perusteella, eivätkä edes vedonneet siihen.

Asianosaisten vaatimukset ja menettely unionin tuomioistuimessa

39 Valittajat vaativat, että unionin tuomioistuin

— kumoaa valituksenalaiset määräykset ja toteaa, että heidän ensimmäisessä oikeusasteessa nostamansa kanteet on otettava tutkittaviksi

— palauttaa asiat unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäviksi, jotta tämä lausuisi asiakysymyksestä, ja

— velvoittaa neuvoston korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

40 Neuvosto vaatii, että unionin tuomioistuin

— hylkää valitukset ja

— velvoittaa valittajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

41 Asiat C-478/11 P–C-482/11 P yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten unionin tuomioistuimen presidentin 14.12.2011 antamalla määräyksellä.

42 Unionin tuomioistuimen kirjaamo ilmoitti 11.5.2012 päivätyllä kirjeellä, joka lähetettiin telekopioitse ja kirjattuna kirjeenä, asianosaisille suullisen pääkäsittelyn pitämisestä 26.6.2012 ja pyysi heitä vastaamaan 15.6.2012 mennessä kirjallisesti unionin tuomioistuimen kysymyksiin, jotka olivat istuntokutsun liitteenä.

43 Neuvoston vastaus kysymykseen saapui unionin tuomioistuimen kirjaamoon 14.6.2012. Kirjallisten vastausten lähettämisen määräaika päättyi 15.6.2012 ilman, että unionin tuomioistuin olisi saanut vastausta valittajille esitettyyn kysymykseen tai vastausta siihen, aikoivatko he osallistua suulliseen käsittelyyn.

44 Valittajille asetettiin viimeinen määräaika ilmoittaa mahdollisesta osallistumisestaan suulliseen käsittelyyn. Koska tämä määräaika päättyi 21.6.2012 ilman, että he olisivat antaneet vastausta, suullinen pääkäsittely peruutettiin.

Valitukset

45 Valittajat vetoavat valitustensa tueksi kahteen valitusperusteeseen. Ensimmäisessä valitusperusteessaan he väittävät unionin yleisen tuomioistuimen tehneen oikeudellisen virheen, kun se ei tunnustanut ylivoimaisen esteen olemassaoloa. Toisessa valitusperusteessaan he arvostelevat unionin yleistä

tuomioistuinta siitä, että se sovelsi kanteen nostamisen määräaikaa ja sen taustalla olevaa oikeusvarmuuden periaatetta, vaikka nyt käsiteltäville tapauksille oli ominaista yhtäältä se, ettei riidanalaisia toimia annettu tiedoksi, ja toisaalta se, ettei unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksessä tarkoitettua määräajan pidentämistä etäisyyden vuoksi voida soveltaa.

46 Aluksi on tarkasteltava toista valitusperustetta.

Toinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

47 Valittajat väittävät yhtäältä, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi tehokkaan oikeussuojan periaatetta ja teki näin ollen oikeudellisen virheen, kun se totesi, että koska riidanalaiset toimet on julkaistu, kanteen nostamisen määräaika oli laskettava niiden julkaisemispäivästä lähtien. Valittajien mukaan unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt ottaa huomioon se, ettei riidanalaisia toimia, toisin kuin päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2010/801, 7 artiklan 3 kohdassa säädetään, ole annettu tiedoksi erikseen suoritettavalla tiedoksiannolla, jonka avulla kyseessä olevat henkilöt olisivat voineet saada tietää niistä.

48 Valittajat katsovat toisaalta, ettei unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt soveltaa työjärjestyksensä 102 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua määräajan pidentämistä etäisyyden vuoksi valittajiin, jotka asuvat afrikkalaisessa valtiossa, varsinkaan kuin tässä valtiossa vallitsi aseellinen konflikti.

49 Neuvosto väittää, että nyt käsiteltävien asioiden prosessuaalinen asiayhteys on erilainen kuin se, jota unionin tuomioistuin tutki asiassa C-548/09 P, Bank Melli Iran vastaan neuvosto, 16.11.2011 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-11381). Kyseisessä tuomiossa unionin tuomioistuin perusteli velvollisuutta antaa erikseen suoritettavalla tiedoksiannolla tiedoksi rajoittavien toimenpiteiden antamiseen johtaneet syyt Iraniin kohdistuvista rajoittavista toimenpiteistä 19.4.2007 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 423/2007 (EUVL L 103, s. 1) 15 artiklan 3 kohdalla. Toisin kuin asetuksessa N:o 423/2007, päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2010/801, 7 artiklan 3 kohdassa säädetään mahdollisuudesta antaa tieto julkaisemalla ilmoitus, jos kyseessä olevan henkilön osoite ei ole neuvoston tiedossa.

50 Nyt käsiteltävässä asiassa neuvosto antoi omien sanojensa mukaan riidanalaiset toimet tiedoksi valittajille julkaisemalla ilmoituksen päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2010/801, 7 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Se ei olisi voinut antaa niitä tiedoksi muulla tavoin, koska valittajien yksityisosoitteet eivät olleet tiedossa.

51 Joka tapauksessa riidanalaisten toimien julkaisemispäivä on lähtökohtana laskettaessa SEUT 263 artiklassa asetettua määräaikaa. Tämä tulkinta johtuu neuvoston mukaan oikeusvarmuuden vaatimuksista, jotka ovat prosessuaalisia määräaikoja koskevien sääntöjen taustalla.

52 Neuvosto toteaa vielä, että valittajien väite, joka koskee määräajan pidentämistä etäisyyden vuoksi, on ilmeisen perusteeton ja merkitsee lähinnä unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 102 artiklan 2 kohdan pätevyyden kiistämistä. Tällä määräyksellä kuitenkin ainoastaan pidennetään SEUT 263 artiklan kuudennessa kohdassa asetettua määräaikaa.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

53 Aluksi on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on todennut perustellusti olevansa toimivaltainen tutkimaan viran puolesta kanteen nostamisen määräajan noudattamisen, koska se on ehdoton prosessinedellytys (ks. mm. asia 79/70, Müllers v. CES, tuomio 7.7.1971, Kok., s. 689, 6 kohta ja em. asia Transportes Evaristo Molina v. komissio, tuomion 33 kohta).

54 Tämän jälkeen on muistutettava, että SEUT 263 artiklan kuudennen kohdan mukaan ”tässä artiklassa tarkoitettu kanne on pantava vireille kahden kuukauden kuluessa säädöksen julkaisemisesta tai siitä, kun se on annettu kantajalle tiedoksi, taikka jollei säädöstä ole julkaistu tai annettu tiedoksi, kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kantaja on saanut siitä tiedon”.

55 Nyt käsiteltävissä asioissa riidanalaiset toimet on julkaistu Euroopan unionin virallisen lehden L-sarjassa, mutta ne piti päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2010/801, 7 artiklan 3 kohdan ja asetuksen N:o 560/2005, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 25/2011, 11 a artiklan 3 kohdan nojalla myös antaa tiedoksi kyseessä oleville henkilöille ja yhteisöille joko suoraan, jos heidän osoitteensa olivat tiedossa, tai päinvastaisessa tapauksessa julkaisemalla ilmoitus.

56 Tämä tilanne johtuu riidanalaisten toimien erityisluonteesta, sillä ne ovat samalla sekä yleisesti sovellettavia toimia, koska niissä kielletään yleisellä ja abstraktilla tavalla määriteltyä adressaattiluokkaa erityisesti asettamasta varoja tai taloudellisia resursseja niiden liitteissä lueteltujen luonnollisten henkilöiden ja yhteisöjen saataville, että useita yksittäistapauksissa näiden henkilöiden ja yhteisöjen osalta tehtyjä päätöksiä (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-402/05 P ja C-415/05 P, Kadi ja Al Barakaat International Foundation v. neuvosto ja komissio, tuomio 3.9.2008, Kok., s. I-6351, 241–244 kohta).

57 Lisäksi on huomautettava, että se, että riidanalaisten toimien kaltaiset yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten nojalla annetut toimet ovat yksittäistapauksissa annettuja toimia, antaa SEUT 275 artiklan toisen kohdan ja SEUT 263 artiklan neljännen kohdan mukaisesti oikeuden saada asiansa käsitellyksi unionin tuomioistuimissa.

58 Kun otetaan huomioon nämä erityispiirteet ja niistä seuraava julkaisemis- ja tiedoksiantamisjärjestelmä, SEUT 263 artiklan kuudetta kohtaa ei sovellettaisi johdonmukaisesti, jos näiden toimien liitteissä lueteltujen luonnollisten henkilöiden ja yhteisöjen osalta kumoamiskanteen nostamisen määräaika alkaisi kulua kyseisen toimen julkaisemispäivänä eikä päivänä, jona se on annettu heille tiedoksi. Tämän tiedoksiannon tarkoituksena on nimittäin nimenomaan mahdollistaa se, että toimen adressaatit voivat puolustaa oikeuksiaan mahdollisimman hyvissä olosuhteissa ja päättää tosiseikoista täysin tietoisina, kannattaako heidän nostaa kanne unionin tuomioistuimissa (em. yhdistetyt asiat Kadi ja Al Barakaat International Foundation v. neuvosto ja komissio, tuomion 337 kohta).

59 Tästä seuraa, että vaikka riidanalaisten toimien kaltaisten toimien voimaantulo riippuu niiden julkaisemisesta, niistä SEUT 263 artiklan neljännen kohdan nojalla nostettavan kanteen nostamisen määräaika alkaa kunkin henkilön ja yhteisön osalta pakollisen tiedoksiantamisen päivästä.

60 Nyt käsiteltävässä asiassa riidanalaiset toimet on annettu valittajille tiedoksi, toisin kuin he väittävät.

61 On totta, ettei kyseisiä toimia ole annettu heille tiedoksi suoraan heidän osoitteisiinsa. Todettuaan, että toimia oli mahdotonta antaa tiedoksi suoraan Gbagbolle, Konélle, Boni-Claverielle, Djédjélle ja N’Guessanille, neuvosto nimittäin julkaisi päätöksen 2010/656, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2010/801, 7 artiklan 3 kohdassa ja asetuksen N:o 560/2005, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 25/2011, 11 a artiklan 3 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen. Se julkaisi siis Euroopan unionin virallisen lehden C-sarjassa 18.1. ja 7.4.2011 tämän tuomion 29 kohdassa mainitut ilmoitukset.

62 Koska tällaisten ilmoitusten avulla kyseessä olevat henkilöt voivat tunnistaa muutoksenhakukeinon, joka heillä on käytettävissään kyseisiin luetteloihin sisällyttämisensä riitauttamiseksi, sekä kanteen nostamisen määräajan päättymispäivän (asia C-417/11 P, neuvosto v. Bamba, tuomio 15.11.2012, 81 kohta), on tärkeää, etteivät kantajat voi siirtää kanteen nostamisen määräajan alkamishetkeä myöhäisemmäksi vetoamalla suoran tiedoksiantamisen puuttumiseen tai siihen, että he ovat tosiasiassa saaneet tiedon riidanalaisista toimista myöhemmin. Jos kantajilla olisi muutoin kuin ylivoimaisen esteen tapauksessa tällainen mahdollisuus, vaarannettaisiin kanteen nostamisen määräajan tarkoitus eli oikeusvarmuuden turvaaminen välttämällä se, että unionin toimia, joilla on oikeusvaikutuksia, kyseenalaistetaan loputtomiin (ks. mm. asia C-178/95, Wiljo, tuomio 30.1.1997, Kok., s. I-585, 19 kohta; asia C-241/01, National Farmers' Union, tuomio 22.10.2002, Kok., s. I-9079, 34 kohta ja asia C-102/12 P, Städter v. EKP, määräys 15.11.2012, 12 kohta).

63 Valittajien väitteestä, jonka mukaan heihin ei voida soveltaa unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 102 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua määräajan pidentämistä kymmenellä päivällä etäisyyden vuoksi, koska he asuvat kolmannessa valtiossa, on riittävää todeta, että tätä väitettä ei voida hyväksyä, koska määräajan pituus on vakio. Valittajat eivät sen vuoksi, että he olivat kanteen nostamisen määräajan kuluessa kolmannessa valtiossa, siis olleet objektiivisesti tarkasteltuna tämän määräajan soveltamisen osalta erilaisessa tilanteessa kuin unioniin sijoittautuneet henkilöt ja yhteisöt, joihin sovelletaan samankaltaisia rajoittavia toimenpiteitä.

64 Edellä esitetystä seuraa, että vaikka unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen todetessaan, että kanteiden nostamisen määräajat alkoivat kulua riidanalaisten toimien julkaisemispäivästä, nämä määräajat, jotka alkoivat kulua tämän tuomion 61 kohdassa mainituista päivämääristä, olivat päättyneet 7.7.2011, jolloin valitukset tehtiin. Näin ollen toinen valitusperuste on hylättävä (ks. analogisesti asia C-282/05 P, Holcim (Saksa) v. komissio, tuomio 19.4.2007, Kok., s. I-2941, 33 kohta).

Ensimmäinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

65 Valittajat katsovat, että unionin yleinen tuomioistuin rikkoi Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 45 artiklaa, kun se ei todennut tässä artiklassa tarkoitetun ylivoimaisen esteen olemassaoloa.

66 Norsunluurannikolla tapahtunutta konfliktia olisi valittajien mukaan pidettävä heidän osaltaan ylivoimaisena esteenä, koska heillä ei ollut kyseisenä aikana mitään yhteydenpitovälinettä voidakseen saada tietää riidanalaisista toimista eivätkä he näin ollen voineet nostaa kannetta.

67 Neuvosto huomauttaa, että yksi ylivoimaisen esteen käsitteen tunnusmerkeistä on sellaisen seikan toteutuminen, johon siihen vetoava henkilö ei ole voinut vaikuttaa, eli sellaisen seikan toteutuminen, joka tapahtuu tämän henkilön vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella (asia C-334/08, komissio v. Italia, tuomio 8.7.2010, Kok., s. I-6869, 47 kohta). Vaalien jälkeisen kriisin Norsunluurannikolla ja siihen liittyvän väkivallan sai aikaan Gbagbon ja hänen yhteistyökumppaneidensa kieltäytyminen luovuttamasta valtaa valitulle presidentille. Nämä olosuhteet eivät siis ole sellaisia, joihin valittajat eivät ole voineet vaikuttaa.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

68 Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 45 artiklan toisen kohdan mukaan "määräajan päättyminen ei johda oikeudenmenetyksiin, jos se, jota asia koskee, osoittaa, että on ollut ennalta arvaamattomia seikkoja tai ylivoimainen este".

69 On todettava, että – kuten unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaissa määräyksissä – valittajat eivät ole vedonneet unionin yleisessä tuomioistuimessa tällaiseen tilanteeseen.

70 Unionin tuomioistuin on kuitenkin todennut, ettei valittajaa voida moittia siitä, että hän vetoaa ensimmäisen kerran valitusvaiheessa ylivoimaisen esteen olemassaoloon, kun unionin yleinen tuomioistuin on lausunut asiasta määräyksellä työjärjestyksensä 111 artiklan perusteella, ei ole ilmoittanut valittajalle aikomuksestaan jättää hänen kanteensa tutkimatta, koska se on nostettu liian myöhään, eikä ole pyytänyt häntä perustelemaan sitä, miksi kannekirjelmän alkuperäiskappaleet olivat saapuneet kirjaamoon liian myöhään (asia C-325/03 P, Zuazaga Meabe v. SMHV, määräys 18.1.2005, Kok., s. I-403, 24 kohta). Näin ollen on tutkittava valittajien ensimmäinen valitusperuste, joka koskee ylivoimaisen esteen olemassaoloa.

71 Aluksi on huomautettava, että menettelysääntöjen tiukka soveltaminen vastaa oikeusvarmuuden vaatimuksia ja tarvetta välttää oikeudenkäytössä kaikkea syrjintää ja mielivaltaista kohtelua (asia C-426/10 P, Bell & Ross v. SMHV, tuomio 22.9.2011, Kok., s. I-8849, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

72 Tämän jälkeen on todettava, että SEUT 263 artiklan kuudennen kohdan ja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 45 artiklan mukaisesti asianosaisen on osoitettava yhtäältä, että epätavallisten, ennakoimattomien ja asianosaisesta riippumattomien seikkojen seurauksena hänen oli mahdotonta noudattaa SEUT 263 artiklan kuudennen kohdan mukaista kanteen nostamisen määräaikaa, ja toisaalta, ettei hän voinut suojautua näiden seikkojen seurauksilta ryhtymällä tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin, jotka eivät vaadi kohtuuttomia uhrauksia (ks. vastaavasti asia C-314/06, Société Pipeline Méditerranée et Rhône, tuomio 18.12.2007, Kok., s. I-12273, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

73 Nyt käsiteltävässä asiassa valittajat vetoavat yleisesti Norsunluurannikon aseelliseen konfliktiin, joka heidän mukaansa alkoi marraskuussa 2010 ja jatkui ainakin huhtikuuhun 2011 asti.

74 Yksikään valittajista ei kuitenkaan esittänyt valituksessaan unionin tuomioistuimelle seikkoja, joiden perusteella tämä voisi ymmärtää, miten ja minkä täsmällisen ajanjakson aikana Norsunluurannikon yleinen aseellisen konfliktin tilanne ja henkilökohtaiset olosuhteet, joihin valittajat vetosivat, olisivat estäneet heitä nostamasta kanteitaan määräajassa.

75 Tämän vuoksi ensimmäinen valitusperuste on hylättävä.

76 Koska kumpikaan valittajien esittämistä valitusperusteista ei ole perusteltu, valitukset on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

77 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan, jota sovelletaan sen 184 artiklan 1 kohdan nojalla valituksen käsittelyyn, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska valittajat ovat hävinneet asian, heidät on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut neuvoston vaatimusten mukaisesti.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Valitukset hylätään.

2) Laurent Gbagbo, Katinan Justin Koné, Akissi Danièle Boni-Claverie, Alcide Djédjé ja Affi Pascal N'Guessan velvoitetaan kovaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset